

Home / Film / Filmski Plakat U Hrvatskoj – Doba Prije Trailera (4.) Kim, Willy I Lehner, Majstori Koji Su Obilježili 1950.-Te I 1960.-Te

FILM / 29/11/2025

Filmski plakat u Hrvatskoj – doba prije trailera (4.) Kim, Willy i Lehner, majstori koji su obilježili 1950.-te i 1960.-te

Branko Merkša Kim: H-8

Samozatajni umjetnici Branko Merkša-Kim, Guglielmo Stipanov-Willy i Alfred Lehner znali su ideju filma svojim kistom prenijeti na plakat i tako doprijeti do publike, ni ne sluteći da će njihovi 'prolazni' radovi na tankom papiru jednom biti izlagani u muzejima i traženi među kolekcionarima

Piše: Nives Matijević

Branko Merkša (1930.-?) bio je jedan od najproduktivnijih hrvatskih autora plakata za kojeg je izvan kino-branše malo tko čuo, a koji izložbu svojih radova za života nije dočekao. Na plakate se potpisivao kao '**Kim**', a čak ni u Muzeju za umjetnost i obrt (MUO) koji u fundusu ima neke njegove

No, njegovi su plakati vrlo traženi među kolekcionarima, a riječ je tu o plakatima za neke od najpoznatijih i najvažnijih filmova jugoslavenske kinematografije, te nepoznatom broju uvoznih filmova. Jer, ni sam Merkša, kako je jednom priznao, ne zna koliko je plakata naslikao, a plakati se nisu čuvali, jer je tada malo tko mislio da imaju umjetničku vrijednost.

‘Moj je posao ‘prolazan’. Plakat traje koliko i film na kino-repertoaru, a osim toga moja djela i nisu moja. Plakati su zapravo vlasništvo Kinematografa’, rekao je Kim.

Merkša je, među ostalim, slikao i velike filmske plakate za kino Studentski centar, te megaplakate za domaće filmske hitove koji su na glavnom gradskom trgu stajali na posebno izrađenim skelama.

‘Izrada plakata tih dimenzija bila je doista mukotrpan posao. U ateljeu sam doslovno provodio dane i noći, to su bila prava umjetnička djela. Danas, kad se uglavnom izrađuju manji plakati, veličine do 3 puta 2 metra, posao je gotov u jedno popodne. Iako se tehnologija s godinama mijenjala, način izrade plakata ostao je isti – jednostavan. Pomoću projekcijskog aparata predložak se prilagođuje veličini platna. Slijedi projekcija i koloriranje. U cijeloj priči najvažnije je dobro ‘pogoditi’ portret’ ispričao je svojedobno Kim.

Merkša je odrastao u obitelji obrtnika soboslikara. U jednom kratkom razgovoru za Nacional otkrio je da je karijeru započeo 1950. godine u Poduzeću za prikazivanje filmova Kinematografi Zagreb, nekad najvećem hrvatskom prikazivaču i distributeru filmova.

‘Tadašnji upravitelj Kinematografa **Franjo Zidarić** prvi je shvatio važnost reklame. Zahvaljujući njemu našao sam se u ovim vodama. Moji počeci bili su prilično skromni. Bez ateljea bio sam doslovno ulični crtač’, rekao je Kim.

Kimov najskuplji plakat

Danas je jedan od među kolekcionarima najtraženijih i najskupljih Kimovih plakata onaj za film H-8 **Nikole Tanhofer**a iz 1958. godine. Film se temeljio na istinitom događaju iz 1957. godine kada je došlo do fatalnog sudara autobusa i kamiona, koji je pretjecanjem uzrokovao nepoznati vozač i pobjegao s mjesta nesreće. Jedino što se o počinitelju znalo jest da mu automobilske tablice počinju s H-8... Na plakatu stoga dominira crveno-crna zastrašujuća oznaka H-8 ispod koje su skršena vozila i truplo na cesti, a sa strane su ilustracije dvoje glavnih glumaca čije životne priče pratimo prije sudara.

Među najpoznatijim ranijim Merkšinim radovima je plakat za film ‘Vlak bez voznog reda’ iz 1959. godine, debitantski film redatelja **Veljka Bulajića** o organiziranoj selidbi siromašnog stanovništva dalmatinske zagore u plodne panonske krajeve. Film se smatrao vrhuncem jugoslavenskog neorealizma i bio je nominiran za Zlatnu palmu u Cannesu.

‘Uvijek sam veliku pažnju posvećivao plakatima za moje filmove, a sjećam se da je dizajner Branko Merkša, koji je često radio za Jadran film, napravio nekoliko varijanti za ‘Vlak bez voznog reda’ dok nismo došli do ove finalne. On je bio vrlo senzibilan, nadaren i neobičan čovjek, pa je tako i ovaj plakat neobičan i duhovit! Moja želja s filmskim plakatom je uvijek bila da on na neki način uđe u svijet mog filma, prenese ideju filma jer je plakat prvi kontakt gledatelja s filmom’, ispričao je Bulajić u jednom razgovoru za tjednik Globus.

A ta finalna verzija jesu fotografije četvero glavnih glumaca na crvenoj podlozi, ispod kojih je ilustracija vlaka kojem se ne vidi kraj i na kojem piše ‘Naprid’.

Mnogi redatelji imali su svoje omiljene dizajnere s kojima su se dobro razumjeli i kojima bi se sa sljedećim filmom vraćali, pa je tako Merkša opet radio plakat za Bulajićev SF film ‘Rat’ iz 1960. godine, inspiriran hladnoratovskom tjeskobom.

Merkša u sljedećim desetljećima pored plakata za desetke stranih filmova radi i plakate za brojne domaće hitove – ‘Pukotina raja’ **Vladimira Pogačića** iz 1959. o studentici koja se udaje za liječnika i tako rješava svoje egzistencijalne probleme; veliki hit ‘Deveti krug’ **Francea Štiglica**, holokaust drama nominirana za Oscara za film na stranom jeziku; ‘Kota 905’ **Mate Relje** o poslijeratnom obračunu Ozne s četničkim bandama, te špijunski film ‘X25 javlja’ **Františka Čapa** o mladiću koji se za vrijeme rata ubacio u njemačku obavještajnu službu u Zagrebu, sva tri snimljena 1960. godine.

Kimov je rad i plakat za ratnu dramu ‘Abecedu straha’, prvi dugometražni film **Fadila Hadžića** o djevojci koja se zaposli kod obitelji koja surađuje s nacistima da bi špijunirala za partizane, te plakat za ‘Potragu za zmajem’ **Janeta Kavčića**, radnja kojeg se također odvija u okupiranom Zagrebu za vrijeme NDH, oba snimljena 1961. godine, te manje poznati film ‘Sjenka slave’ **Vojislava Vanje Bjenjaša** iz 1962. godine.

Od plakata za uvozne filmove možda treba istaći one za sovjetske filmove ‘Kapetanova kći’, adaptacija Puškinove novele **Vladimira Kaplunovskog**, zanimljiv plakat u kojem su korištene samo crvena i crna boja, te crveno-smeđi plakat za povijesni film ‘Kočubej’ **Jurija Ozerova**, oba iz 1958. godine.

Willy – tajanstveni čovjek iz kina

Godine 2008. u ožujku u Muzeju grada Rijeke otvorena je izložba ‘Willy: zlatne godine filmskog plakata’. Malo tko je do tada znao tko se krije iza misterioznog imena Willy, kojim su bili potpisani atraktivni panoji i plakati za filmske hitove na repertoaru kina Partizan – današnjem Teatro Fenice na Dolcu, zaštićenom kulturnom dobru koje je već dva desetljeća zatvoreno i propada. Willyjeve ilustracije najavljivale su zaplete pune drame i akcije.

Guglielmo Stipanov – Willy (1922.-2011.) rođen je u Rijeci u umjetnički nadarenoj obitelji koja je živjela od slikarstva i glazbe. Između dva rata

svirki na zabavama. Krajem 1940.-tih Willy postaje slikar kinematografskih ilustracija koje je gotovo isključio radio za tadašnje kino Partizan, gdje mu je bio i atelje u kojem je i živio. Radio je to praktički do zatvaranja kina Teatro Fenice unatoč već slabom vidu, a pomagao mu je nećak Mauro Stipanov, riječki akademski slikar, sin njegova brata Amata.

Osim panoa za kino, Willy je naslikao oko 50 plakata, a prvi je bio za film 'Ešalon doktora M' **Živorada Žike Mitrovića** iz 1955. godine. Radnja se događa krajem rata, kada balisti, njemački kolaboracionisti na Kosovu, napadaju kolonu partizanskih ranjenika koje doktor M. pokušava prevesti iz Drenovice u Peć. Mitrović 1960. snima ratni film 'Signali nad gradom' u kojem prurušeni partizani kreću osloboditi drugove iz zatvora u Karlovcu koji nadziru ustaše, a Willy slika plakat i za ovaj film. Godine 1961. **Puriša Đorđević** snimio je dramu 'Prvi građanin male varoši', o rušenju centra u malom gradu da bi se izgradio novi, za koji je Willy također napravio plakat.

Ostali se njegovi plakati odnose na uvozne filmove koje je distribuirala beogradska Morava film i poneki za zagrebački Croatia film. Najpoznatiji filmovi za koje je radio plakate su 'Ubiti pticu rugalicu' (1962) **Roberta Mulligana**, 'Aleksandar Nevski' (1938.) **Sergeja Ejzenštajna**, 'Staza slonova' (1954.) **William Dieterla**, 'Čovjek koji je suviše znao' (1956.) **Alfreda Hitchcocka**, 'Obračun kod OK koralu' (1957.) **Johna Sturgesa**, 'Dugo, toplo ljeto' (1958.) i 'Crna orhideja' (1958.) **Martina Ritta**, 'Spartak' (1960.) **Stanleya Kubricka** i 'Hajdučka krv/Oleksa Dovbush' (1959.) **Viktora Ivanova**...

Rijeka se tada već 86-godišnjem Willyju odužila već spomenutom izložbom 'Willy: zlatne godine filmskog plakata' na kojoj se moglo vidjeti oko 40 njegovih radova iz muzejskog fundusa te iz jedne privatne zbirke, kao i crteži te obiteljske fotografije. Autori izložbe **Ervin Dubrović** i **Nada Sablić** popratili su je i istoimenim katalogom, a digitalizirani Willyjevi plakati mogu se i danas pogledati na web stranici riječkog muzeja.

Lehnerov kolorit i skoro dvodimenzionalni plakati

Alfred Lehner (1913.-1986.) rođen je u Osijeku u njemačkoj obitelji, ondje je završio srednju školu, te 1931. godine preselio u Beograd gdje je proveo većinu života i karijere baveći se slikarstvom i primijenjenom grafikom. Bio je nevjerojatno svestran umjetnik, a već s 12 godina uljem na platnu naslikao je svoj prvi pejzaž. U ratu mu je netragom nestao brat Sebastijan, poznati prijeratni crtač stripova, koji je kao vrlo mlad za samo dvije i pol godine karijere dosegao vrhunac u tom poslu. I Lehnerova kći **Mirjana Dragić Lehner** postala je slikarica.

Lehner je kasnije je u Beogradu pohađao Akademiju primijenjenih umjetnosti gdje studiozno crta aktove i portrete. Radio je u 'Obliku' (kasnije 'Grafolik'), te u Zavodu za primijenjenu umjetnost, a tijekom karijere dobio je brojne nagrade za svoja oblikovna rješenja knjiga, časopisa, plakata, maraka, značaka...

Lehner je slikao filmske plakate za Jugoslavija film Beograd, Makedonija film Skopje, Kinema Sarajevo..., a napravio ih je možda i više od stotinu. Od 1956. do 1958. godine radio je na billboardima (dekorativim panoima) za filmski festival u Puli. Za života izlagao je ulja i druge radove, a izložbe njegovih filmskih plakata priređene su mu tek posthumno – jedna 2007. godine u beogradskoj galeriji Singidunum, a druga u rodnom mu Osijeku 2013. godine na stotu godišnjicu Lehnerova rođenja. Retrospektivna izložba njegova ukupnog stvaralaštva do danas nije napravljena.

Lehnerovi filmski plakati izuzetnog su kolorita, a likovi na njima prikazani gotovo dvodimenzionalno. Jedan od njegovih najljepših plakata je onaj za zaboravljeni povijesni film 'Karolina Riječka' **Vladimira Pogačića** iz 1961. godine prema romanu **Drage Gervaisa** – za vrijeme Napoleonskih ratova hrabra Riječanka Karolina Belinić iz imućne obitelji moreplovca uspjela je 1813. godine, zahvaljujući svom šarmu, odgovoriti Britance da

bombardiraju i uništavaju Rijeku, koja je u tom trenutku još bila pod francuskom vlašću. Ranije je Lehner naslikao i plakat za Pogačićev ratni film 'Sam' iz 1959. godine.

Plakat za povijesnu dramu 'Makedonska krvava svadba' **Trajčeta Popova** iz 1967. godine također spada među Lehnerove najbolje radove – radnja se zbiva u Makedoniji u 19. stoljeću gdje osmanski beg otima lijepu Cvetu za svoj harem, a njezin zaručnik pokušava je spasiti...

Lehner je autor plakata i za film 'Stojan Mutikaša' **Fedora Hanžekovića** iz 1954. godine o siromašnom sluzi koji se uspinje do gazde i bogataša, te drame 'Tri Ane' **Branka Bauera** iz 1959. godine o umirovljenom vozaču tramvaja koji pokušava pronaći svoju u ratu izgubljenu kćer. Taj se film baš nije svidio tadašnjim vlastodržcima, pa je na 20 godina završio u bunkeru.

logo

ZAGREB

PODZEMLJE & NADZEMLJE

ZELENO

LICE S NASLOVNICE

NEDODIRLJIVI

DOSJE

SHOP

SEARCH

Alfred Lehner: Bagdaski lopov

Od filmova jugoslavenske kinematografije Lehner je naslikao plakate i za 'Diližansu snova' (1960.) prvijenac **Soje Jovanović**, pomorsku dramu 'Putnici sa Splendida' (1956.) **Milenka Štrbca**, komediju 'Muškarci' (1963.) **Mila Đukanovića**, prvi makedonski film 'Frosina' (1952.) i 'Bolje je umeti' (1960.) **Vojislava Nanovića**, akcioni 'Kapetan Leši' (1960.) i 'Ešalon doktora M' (1955.) **Žike Mitrovića**, socijalnu dramu 'Crni biseri' (1958.) **Tome Janića**, partizanski film 'Vučja noć' (1955.), **Francea Štiglica**, komediju 'Servisna stanica' **Radivoja Lole Đukića**, 'Uzavreli grad' (1961.) **Veljka Bulajića**, 'Hanka' (1955.) **Slavka Vorkapića**...

Od inozemnih hitova koji su se prikazivali u jugoslavenskim kinima Lehner je među ostalim autor plakata za 'Za kim zvono zvoni' **Sama Wooda**, 'Oženih se vješticom' **Renea Clairea**, 'Tarzan i njegova drugarica' **Cedrica Gibbonsa**, 'Prva dama Amerike' **Henryja Levina**, 'Gđa Miniver' **Williamama Wylera**, 'Marija Valevska' **Clarencea Browna**, 'Tri mušketira', 'Bagdaski lopov' **Michaela Powella**, na kojem je Lehner čak naznačio da je naslikan 1969. dok je sam film iz 1940. godine, 'Crveni gusar' **Roberta Siodmaka**, 'Bijeli jorgovan' **Roberta Leonarda**...

(objavljeno 29.11.2025.)

Linkovi na [prvi](#), [drugi](#), [treći](#) i [peti](#) nastavak serijala

Novinarski projekt 'Filmski plakat u Hrvatskoj – doba prije trailera' realiziran je u okviru programa poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije (AEM)

← Kako biti Srbin u Gračacu? 'Traktor na kojem sam 1995. kao beba otišao vratili smo u Liku'

Filmski plakat u Hrvatskoj - doba prije trailera (5.) Ivanišević, Arsovski i Ilić, autori plakata koji se pamte →

RELATED POSTS

DOSJE, FILM

Filmski plakat u Hrvatskoj – doba prije trailera (5.) Ivanišević, Arsovski i Ilić, autori plakata koji se pamte

30/11/2025

DOSJE, FILM

Filmski plakat u Hrvatskoj – doba prije trailera (3.) Bis, Faist i Vulpe izvučeni iz zaborava tek u 21. stoljeću

27/11/2025

DOSJE, FILM
Filmski plakat u Hrvatskoj (1.) – doba prije trailera
01/09/2025

FILM

HRT proglasila 'Avatar: put vode' najgledanijim filmom u RH ikada, iako je Titanic privukao dvostruko više gledatelja

27/01/2023

FILM

Kako bi poboljšao statistiku gledanosti, HAVC 'Južni vetar 2' proglasio hrvatskim filmom

24/01/2023

Zagrebi je medijski portal Hrvatskog centra za istraživačko novinarstvo i slobodu medija (HRCIN).

OIB: 68800865154, MB: 04325532

IBAN: HR9823600001102458120

Glavni urednik: Saša Paparella

novinari:

Ratko Bošković

Miroslav Edvin Habek

Nives Matijević

HRCIN, Matije Divkovića 7, 10090 Zagreb

info@zagrebi.hr

Članke možete komentirati na našoj **Facebook stranici**.

Zagrebi i ostale projekte HRCIN-a možete donirat na **linku**.